

- Dijk, T.A. van (1997). Editorial: Analysing discourse analysis. *Discourse & Society*, 8, 5-6.
- Frissen, V., & Wester, F. (1997). De interpretatieve onderzoeksbenadering in de communicatiewetenschap: een overzicht. In J. Servaes, & V. Frissen (Eds.), *De interpretatieve benadering in de communicatiewetenschap: theorie, methodologie en case-studies* (pp. 13-37). Leuven/Amersfoort: Acco.
- Miles, M.B., & Huberman, A.M. (1984). *Qualitative data analysis: a sourcebook of new methods*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Miles, M.B., & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis: an expanded sourcebook* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Pleijter, A. (2006). *Typen en logica van kwalitatieve inhoudsanalyse in de communicatiewetenschap*. Dissertatie Radboud Universiteit Nijmegen. Ubbergen: Tandem Felix.
- Potter, J., & Wetherell, M. (1994). Analyzing discourse. In A. Bryman, & R.G. Burgess (Eds.), *Analyzing qualitative data* (pp. 47-66). London: Routledge.
- Potter, W.J. (1996). *An analysis of thinking and research about qualitative methods*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.

Methoden of uitkomsten?

Fred Wester

Over onderzoek doen wordt heel wat geschreven. Het is opvallend dat er in de sociale wetenschappen veel meer aandacht is voor wat de onderzoeker heeft gedaan dan in de natuurwetenschappen of letteren. Daar is men, overigens vanuit een geheel verschillend gezichtspunt, vooral geïnteresseerd in het resultaat. Bij letteren is de persoon van de onderzoeker een belangrijk instrument, maar het gaat om wat er uitkomt. Bij natuurwetenschappen is de onderzoeker alleen een irritante bijlage van het verslag. Men is dan ook meestal erg summier over wat men heeft gedaan en men beschrijft vooral hoe mooi de wereld in elkaar zit. Bij natuurwetenschappen speelt daarbij de vraag of dat mooie met de theorie klopt. Zo niet, dan moet de theorie worden aangepast (een planeet is rond vanwege haar eigen gewicht, draait om de zon en heeft het puin in haar omgeving van het zonnestelsel opgeruimd, zo ongeveer luidt de aangepaste planetentheorie tegenwoordig).

In de etnomethodologische onderzoeksbenadering (zie de recensies van Tony Hak elders in dit nummer) staan de praktijken centraal die worden gebruikt om feiten te produceren (hoe herken je een roodborstje, hoe onderscheid je moord van doodslag, hoe bak je een eersteklas biefstuk) en ze te herkennen. Nou heeft iedereen zijn persoonlijke werkwijze om biefstuk te bakken en eigen criteria om die eersteklas te vinden! En mijn roodborstjes zijn wellicht eigenlijk vinken. Er zijn dus heel wat beunhazen aan het praktijken. Het gaat dus niet alleen om de regels die je moet volgen, maar zij moeten ook het juiste resultaat opleveren. Kortom, de procedures moeten niet alleen betrouwbaar zijn

(het is duidelijk wat je moet doen), maar ook geldig (het is feitelijk een roodborstje, een eersteklas biefstuk). Dat ligt bij de roodborstjes empirisch iets eenvoudiger dan bij de biefstukken, een rode Bordeaux of een IKEA-designstoel (is dat wel echt design?). Het gaat in het etnomethodologische onderzoek meestal om professionele praktijken, waarin zowel de categorieën (roodborstjes en vinken) als de werkwijzen tot op zekere hoogte worden gedeeld. In een echte professionele handelingscontext heeft de ervaring ervoor gezorgd dat de praktijken voortdurend worden aangepast en verbeterd.

Terug naar de stellingen van Pleijter. Elders (KWALON 30) heb ik al eens een schets gegeven van de onderwerpen voor de methodeparagraaf. De vraag is hoe uitgebreid dat moet (zie reactie Harrie Jansen); dat zal voor een proefschrift iets anders zijn dan voor een wetenschappelijk artikel of een krantenbericht. En als het over wetenschappelijke tijdschriften gaat; die hoeven niet allemaal hetzelfde na te streven. De eisen voor de uitgebreidheid van de methodeparagraaf kunnen dan ook zeer verschillend zijn.

We moeten de aandacht voor methoden niet overdrijven, er is meer te doen. Is het niet veel belangrijker dat we ons afvragen hoe we de uitkomsten kunnen integreren? Het is denkbaar dat een tijdschrift zich concentreert op de formulering en interpretatie van de uitkomsten. In zo'n geval is de methodeparagraaf vooral relevant als de uitkomsten ons niet bevallen (nieuwe planeet ontdekt, koude kernfusie gerealiseerd?). Want er wordt heel wat gebeund in onderzoeksland.

Heldere intuïtie

Harrie Jansen

Natuurlijk moet iedere onderzoeker in een wetenschappelijke publicatie netjes opschrijven wat hij heeft gedaan, want dat geeft de lezer het idee dat hij kan nagaan of de resultaten en de daaruit getrokken conclusies logisch volgen uit de dataverzameling en de analyse. Zonder dat valt er moeilijk over de kwaliteit van het onderzoek te discussiëren. Aan de andere kant, als je een lezer echt in staat wilt stellen om het onderzoeksproces na te volgen, heb je heel veel detail nodig waar in een tijdschriftartikel niet voldoende ruimte voor is. Als je bijvoorbeeld verslag doet over de saturatieprocedure in een kwalitatieve survey, met de conclusie dat er in de laatste interviews geen nieuwe gezichtspunten naar voren kwamen, zou je de interviews verbatim beschikbaar moeten stellen om dat controleerbaar te maken. Die ruimte zal geen enkel tijdschrift je geven. Men is allang tevreden met een aannemelijk verhaal waaruit blijkt dat de auteur weet wat zo'n methode inhoudt. Hetzelfde geldt voor de selectie van citaten als illustratie voor de inhoud van gekozen concepten: hoe kan ik beoordelen of die citaten representatief zijn? Uit ervaring weet ik dat in methodeparagrafen veel *window dressing* en *selective telling* voorkomt. Kortom: de controleerbaarheid – en daarmee de betrouwbaarheid – is materieel vaak heel beperkt ook al staat er een nette methodeparagraaf.